

Kendertermesztés — termelési rendszerben

A kender a textilipar egyetlen rosnövénye, amivel hazai termelésből fedezük szükségletünket. Sőt, az idén 23 ezer tonna kenderkóró külföldi gyárakba is kerül. Jelenleg hat megyében 7000 hektáron 35 gazdaság termel kendert. Valamennyi termelő üzem tagja a Szegedi Kendertermelési Rendszernek. A rendszer vezetőjével Tárkány Szűcs Sándorral és központi mezőgazdászával Rác Tiborral beszélgetünk erről a fontos ipari növényről.

A termelési rendszer a Kenderfonó és Szövőipari Vállalat gesztorságával 1975-ben alakult. Feladata a kendertermesztés nagyüzemi megvalósítása, a termelési feltételek biztosítása. Létrejöttével kialakult a termesztés és feldolgozás komplex rendszere, egyszóval a kendervertikum. Döntő mértékben ennek köszönhető, hogy a kender hektáronkénti hozamát tekintve Franciaország, Csehszlovákia és Jugoszlávia előtt világelső vagyunk.

A kutatástól a feldolgozásig

A Szegedi Kendertermesztési Rendszer tevékenysége igen sokrétű, a biológiai alap kutatásoktól a kenderkóró minőségi átvételéig terjed. Annak ellenére, hogy fajtáink világviszonylatban is a legjobbaknak tekinthetők nem szabad megállni. Az iparnak mind nagyobb rosttartalmú és szakító szilárdságú fajtákra van szüksége. Hazánkban a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Kompolti Kutatóintézete foglalkozik a kender nemesítésével. Két kitűnő fajtánk: a Kompolti és az Unikó B mellett 1983-ban állami minősítést kapott a Kompolti Hibrid Tc is. Terméshozama, beltartalmi értéke a többi fajta elé helyezte. Az idén a vetett terület 30 százalékán már ezt a fajtát találjuk. A nemesítési kutatások felgyorsulását jelzi, hogy ebben az évben a Növénytermesztési és Minősítő Intézetnél két új fajtát és egy új vetőmag előállítását módszert jelentettek be.

Hazánkban a magkender termesztése más tájon más technológiával történik mint a rostkenderé. A magkender elsősorban lápi és kotu talajon ad bő termést. Igényeinek a Nyír-ség felel meg, itt 8 gazdaság foglalkozik kendermagtermesztéssel. A hazai ellátás kielégítése mellett exportra is jut. Hogy az itt melléktermékek számító rost se menjen veszendőbe, a közeljövőben Tyukodon magkender kóró feldolgozó üzem épül.

A rostkender termesztés technológiája kiforrott, a műszaki háttere is kialakult. A környező kendertermelő országokkal — elsősorban a Szovjetunióval — a kapcsolatuk szoros és sokrétű. A kendertermesztés speciális külföldi gépeit a rendszer szakemberei bázisgazdaságban kipróbálják és az Agrokeren keresztül tagjaik részére beszerzik. A gépek szervizelését, javítását, alkatrészrel való ellátását is a szegediek végzik. Kialakult és gyakorlattá vált a komplex védekezési technológia is, ami az előrejelzéstől a légi védekezésig terjed.

Néhány szót a kender betakarítá-

sáról. A rosnövény vágását és kétébe kötését a szovjet gyártmányú ZSSZK—2,1 típusú gép egy menetben végzi. A termelő gazdaságokban és a rendszer tulajdonában jelenleg mintegy 220 gép van. Az ideai termés egy részénél új betakarítási technológia kipróbálását tervezik. A szintén szovjet gyártmányú ZSK—1,9 típusú géppel a kendert rendre vágják. Néhány hét alatt a harmattól és csapadéktól a szár pektintartalma elbomlik és az úgynevezett „harmatázott” kendert PKV—1 típusú géppel rendről felszedik és kétébe kötik. A kéréket PKB—1 tömörítő géppel bálázzák, és a 3—400 kilogrammos bálákat PF—05 homlokrakodóval szállító járműre rakják. A száraz, aszályos nyár vége nem kedvez ennek a technológiának, de a hagyományos technológiára a ZSK—1,9 típusú gép könnyen átalakítható.

A legnagyobb kendertermesztő

A hőmezővásárhelyi Vörös Csillag Termelőszövetkezet 1300 hektáron termeszt kendert. Földes István termelési elnökhelyettes szerint a két év óta tartó aszály a 8200 hektáros gazdaságban tovább erősítette a kender pozícióját, mivel a tavaszi növények közül legjobban ez hasznosítja a vizet.

A termesztéstechnológiáról röviden. A kender előveteménye gabona, esetleg cukorrépa. A rosnövény meghálálja a szerves trágyát, sajnos Hőmezővásárhelyen nem jut a kender alá. A 400 kilogramm műtrágyát teljes egészében őszel szórják ki. A kálium a rostképződésnél nagyon fontos, erre külön ügyelnek. A tényleges tápanyagigényt talajvizsgálatok alapján állapítják meg.

A kender talajelőkészítése igen egyszerű. Nyári mélyszántás után a terület elmunkálják, és azt őszig a gyomoktól tisztán tartják. Tavasszal a talajnedvesség megóvása érdekében minden magágykészítést mellőzve, direkt vetnek. Az IH—6200 vetőgép kitűnő munkát végez, használata 10—12 százalékkal növeli a termést. Hektáronként 3,5—4 millió csírárt vetnek, ez 85—90 kilogramm vetőmagot jelent. A szakkönyvek szerint a kendert áprilisban kell vetni, de a gyakorlatban már március második felében földbe kerül a mag.

A kender melegkedvelő növény léteére szikleves korban még —5 °C-os fagyot is elvisel. Kelés után 4—6 pár leveles koráig vonatottan fejlődik, de meleg májusban naponta 5—8 centimétert is nő.

A kender első ellensége a kenderbolha. Ha még csak szörványosan fordul elő, akkor elég a táblát repülőgépről Wofatoxszal körülözögni. Később a kenderormányos kártételére lehet számítani. A termelési rendszer szakemberei rendszeresen hálózák a táblákat és időben jelzik a veszélyt. Amikor 1—1,5 méter magas a kender, akkor legintenzívebb a cellulózképződés. Ekkor igen hasznos a lombtrágyázás.

A lombtalanítást a nagy terület

miatt 2—3 szakaszban végzik. A kender speciális lombtalanítószere a Purivel. A hagyományos deszikkáló nem használható, mert roncsolják a rostokat. Hogy a káros rothadási folyamatokat elkerüljék, a Purivelhez gombaölő szert is kevernek. Szertakarékosság céljából Agropon adalékot is használnak.

Augusztus első napjaiban kezdik a kender vágását. Általában 20 arató, 12 tömörítő, 6 rakodó gép és valamennyi szállítójármű dolgozik. Naponta 400 tonna kendert tudnak beszállítani a nagylaki kendergyárba. A betakarítást szeptember 15 körül fejezik be. Ezalatt az idő alatt mintegy 160 fő végzi a kender kúpolását és bálázását.

A gazdaságban 7—800 hektár lenne az optimális vetésterület, de az aszály és a kukorica gyenge eredménye miatt most indokolt a nagyobb terület. Tavaly a kukorica 3,1 tonnát termelt hektáronként, míg a kender 8,9 tonnát adott. A kender kitűnő elővetemény. A kalászosoknál a 10—15 százalékos terméstöbblet mellett gyomirtást sem kell végezni. Ilyen terület mellett ez is számottevő megtakarítást jelent.

Első díj az OMÉK-on

A mártélyi Fürst Sándor Termelőszövetkezet a rendszer bázisgazdasága. Itt folynak az agrotechnikai kísérletek is. Szabó István elnök szerint a kender jó volt és jó lesz. A sikeres múltat jelzi az 1980-as OMÉK első díja, a jövőre nézve az aszályos éveket megelőző eredmények biztatóak.

Az 550—650 hektár kender és a 8—900 hektár őszi búza a szántóterület kétharmadát foglalja el. A két növény jól kiegészíti egymást. Kölcsonösen jó elővetemények, és a kender betakarítása a búza és a kukorica aratása között történik.

A kender vetésterületének felén különböző agrotechnikai kísérleteket végeznek. Az elmúlt években többek között vegyszeres lombtalanítási, tápanyagutánpótlási, komplex gépi betakarítási és kétmenetes betakarítási kísérletek folytak. A gazdaságban évről-évre országos bemutatókat is rendeznek, sőt a KGST-országok delegációi is rendszeres résztvevői ezeknek.

A gazdaságban az elmúlt öt évben a kórótermés átlaga 7,1 tonna volt. Sajnos ebben az időszakban a gazdaságot háromszor sújtotta aszály. Emiatt a jövedelem csökkent, tavaly hektáronként csak 1498 forintot értek el. Ez 7 százalékos nyereségszintnek felel meg. Szerencsére ezzel szemben ott vannak az 1976, 1977 és 1982-es évek, amikor a nyereségszint 39—42 százalékos volt. Három évvel ezelőtt hektáronként 10,5 tonna kórótermést takarítottak be. A jövőre nézve inkább ezeket az eredményeket veszik alapul.

Pekár István

(Képösszeállítás a 16—17. oldalon)